

30. mai - Balder Tomasberg 125

BALDER TOMASBERG, maalikunstnik

30. 05.1897 - 25.03.1919

„Niisiis, kes oli Balder Tomasberg? Andekas ja ettevõtlik noor mees, kes tahtis ja julges astuda riskantsele rajale nii elus kui kunstis. Elus viis see ta enneaegselt ära, kunstis aga andis just see omadus talle koha eesti kultuuriloos.“

Maire Toom. Hümnid maale ja pilville / Sirp 30. mai, 1997

- sündis 30. mail 1897 Paldiskis
- isa vahetas taluniku töö kingsepa ameti vastu, kui asus Paldiskisse elama 1890. Oli Paldiski linnavolikogu liige 1917-1924. Ema oli pärit Põllkülast (praegu Lääne-Harju vald)
- kaks venda Erhard (Gerhard, eestistatud Enno Talivee, 1902-1979) ja Herbert (eestistatud Heido Talivee, 1905-1942) olid samuti kunstiandega
- lõpetas 1910 Paldiski linnakooli
- 1913 osales Eesti Kunstiseltsi
- joonistuskursustel Tallinnas
- 1914 sai temast Tallinna Kunsttööstuskooli õpilane, juhendajaks Nikolai Triik. Neid lähendas ka see, et Triik elas suviti vanaisa talus Paldiski lähedal Leetse-Lepikul
- 1917 aastal asutas Tallinnas noorte kunstnike rühmituse „Vikerla“, kuhu kuulusid veel Oskar Kallis, Välko Tuul, Aleksander Krims, Aleksander Mülber ja Roman Haavakivi (Espenberg). Rühmitus tegutses vaid mõne aasta

„Ühiselt käidi siiski loodusest inspiratsiooni ammutamas. Reet Mark mainib rühmituse ühe ettevõtmisena **Paldiski lähedal Pakril** koos veedetud 1918. aasta suve. Sellest ka nimetused „**Pakri koloonia**“, „**Pakri vikerlased**“. Loodusesse maalima pagenud kunstnike rühmitusi ei leidu meie varases kunstiloos just palju. Vikerlat võib seega väga tinglikult käsitleda ka kunstnike koloonia näitena, kuigi maalt otsiti tookord ennekõike varju sõja eest, mitte looduselamusi. Muljed **Pakri suvest** on kunstnikke pidi erinevad. Roman Haavamägi ja Aleksander Krims leiavad **Pakrilt** üles tuulikud ja talumajad, **Tomasbergi** jaoks jääb nähtav looduspilt vaid ajendiks oma tundmuste väljendamisel. Huvitav varasem õhtuvalguses unenäolise maastiku katsetus pärineb Väiko Tuulelt.

Pakri suve töödega paistsid vikerlased silma ka 1918. aasta sügisel Eesti Kunstiseltsi VI näitusel, mis jäi ka nende ainsaks ühiseks väljaastumiseks. Meenutagem, et juba 1917. aasta lõpus oli surnud Kallis, 1918. aasta alguses suri Tuul, 1919 langes Vabadussõjas **Tomasberg**. Nii jäävad rühmituse ja ka näituse viimaseks vaatuseks aastad 1918–1920, mil koostegutsemist küll enam olla ei saanud, ellujäänud vikerlased olid aga kunstielus jätkuvalt aktiivsed osalised. „

/ Ingrid Sakh. Vikerlased – kustunud tähed kunstiaevas / veebiarhiiv: Sirp/artiklid/kunst
29.02.2008

- astus vabatahtlikuna Eesti Vabadussõtta Kalevi malevasse ja kolm kuud hiljem hukkus Petseri lähedal. Rindekaaslane Eduard Wiiralt on teinud temast joonistused „Balder Tomasberg surivoodil“

- Balder Tomasberg maeti kodulinna Paldiski kalmistule

- vaid 21 aastasel surnud Balder Tomasbergi looming on heroilis-romantiline, kaldudes sümbolismi ja ekspressionismi

- tema tööd ei ole aegade segaduses kaduma läinud, neid on Tartu Kunstimuseumis, KUMU-s ja mujalgi

Balder Tomasberg. Sügisõhtu.
/Ajapaik.ee /photo/

Balder Tomasberg. Paldiski vaade. (1918)
/Tartu Kunstimuseum TKM TR 786 A 63 /
/vikipeedia.ee/

- jõudis tegutseda ka raamatukujundajana : Balder Tomasbergi kujundatud on August Alle luulekogu „Üksinduse saartele“ (1918), tema illustratsiooneid on August Gailiti raamatus „Klounid ja faunid“(1919), tegi kaanekavandi kirjandusrühmituse „Siuru“ III albumi väljaandele

- Balder Tomasbergi tööd olid näitustel juba 1913. aastal, kui ta töötas Tallinnas Schiltingi ehituskontoris joonestajana. Hiljem oli ta esindatud

näitustel nii oma eluajal kui ka sada aastat hiljem

- peamine kujutamiseobjekt oli maastik. On öeldud, et tema sõejoonistustes ja akvarellides avalduv sümbolistlik-ekspressionistlik tunnetus oli oma aja kohta uudne ja edasiviiv

- kuigi Balder Tomasbergi elutee katkes 21-sel eluaastal, jättis ta jälje eesti kunstilukku

Valik lugemist Balder Tomasbergi kohta, mida saab leida nii Eesti Rahvusraamatukogu andmebaasist Digar kui ka raamatukogudest. Osaliselt on nimetatud materjali kasutatud ka antud tähtpäevakirjutises.

Maire Toom. Hümniid maale ja pilville. /Sirp, 1997, 30. mai

Ingrid Sahlk. Vikerlased – kustunud tähed kunstitaevas. /Sirp, 2008, 29. veebruar

Evi Pihlak. Vähetuntud lehekülgi eesti kunstist : Balder Tomasberg. /Kunst, 1967, nr. 1 – (meie raamatukogus puudub see number)

Maire Toom. Hümniid maale ja pilville. /Harjumaa, 1998, 14. aprill

„Balder Tomasberg 100. /Sirp, 1997, 25. aprill

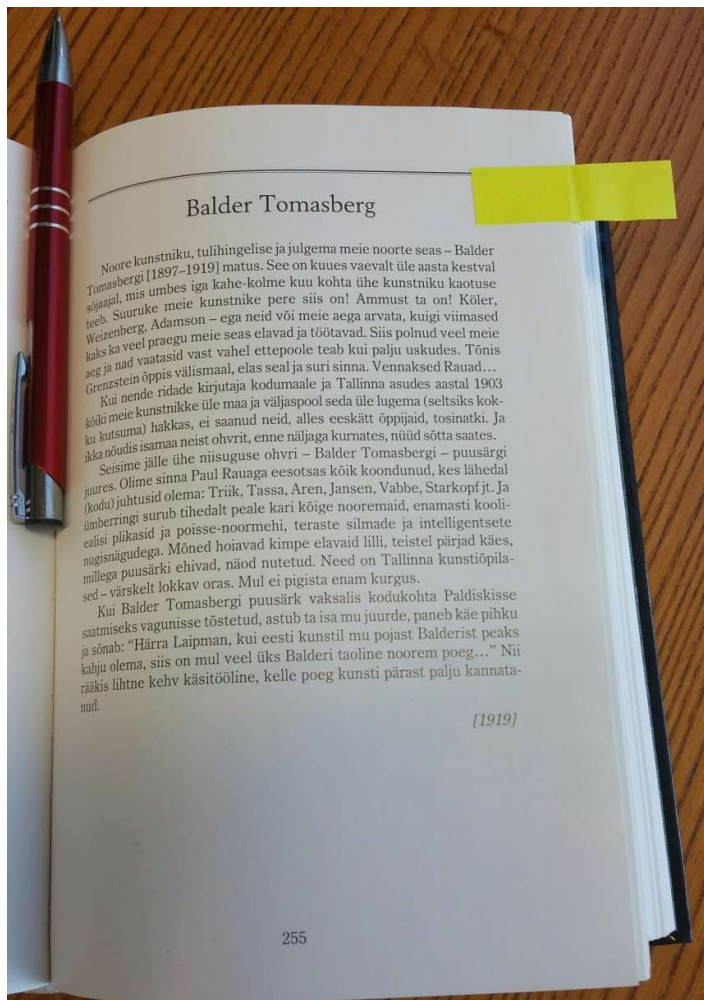
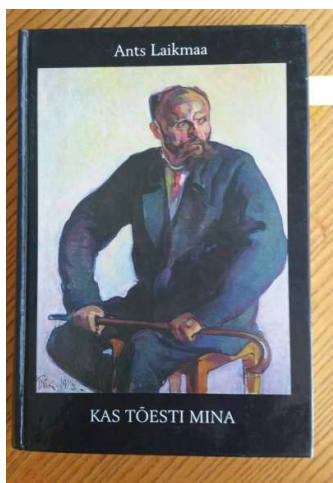
Kahe suure mehe sõprus: [Wiiralt ja Tomasberg] /Õhtuleht 2011, 29. aprill

Siiri Tibbing. Balder Tomasberg (1987-1919) jõudis koju : [näitus Paldiski põhikooli raamatukogus] /Lääne-Harju Ekspress 1998, 28. veebruar

Rmt: Eesti kunsti ja arhitektuuri biograafiline leksikon. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 1996, lk. 533 (olemas meie rk-s)

Rmt: Ants Laikmaa. Kas tõesti mina : kirjad läbi elu. Tartu: Ilmamaa, 2001, lk. 254, 255 (olemas meie rmtk-s)

Rmt: Noorte Kujurite Ühing Vikerla 1917-1918 : näitus Tartu Kunstimuuseumis 21. detsember-3. märts 2008 : kataloog. Tartu, Tartu Kunstimuuseum, 2008 (olemas Lääne-Harju Valla Raamatukogus)

Balder Tomasberg

Noore kunstniku, tülihingelise ja julgema meie noorte seas – Balder Tomasbergi [1897–1919] matus. See on kuues vaevalt üle aasta kestval sõjaajal, mis umbes iga kahe-kolme kuu kohta ühe kunstniku kaotuse teeb. Suuruke meie kunstnike pere siis on! Ammust ta on! Köler, Weizenberg, Adamson – ega neid või meie aega arvata, kuigi viimased kaaks ka veel praegu meie seas elavad ja töötavad. Siis polnud veel meie aeg ja nad vaatasid vast vahel ettepoole teab kui palju uskudes. Tõnis Grenzstein õppis välismaal, elas seal ja suri sinna. Vennaksed Rauad...

Kui nende ridade kirjutaja kodumaale ja Tallinna asudes aastal 1903 (kui kutsuma) hakkas, ei saanud neid, alles eeskätt õppijaid, tosinatki. Ja lõka nõudis isamaa neist ohvrit, enne nälgiga kurnates, niitid sõtta saates.

Seisime jälle ühe nüisuguse ohvri – Balder Tomasbergi – puusärki juures. Olime sinna Paul Rauaga eesotsas kõik koondunud, kes lähedal (kodu) juhtusid olema: Triik, Tassa, Aren, Jansen, Vabbe, Starkopf jt. Ja ümberriingi surub tihedalt peale kari kõige nooremaid, enamasti kooliealisi pliksid ja poisse-noormehi, teraste silmade ja intelligentsete nurgisnägudega. Mõned hoiavad kimpe elavaid lilli, teistel pärjad käes, millega puusärki ehivad, näod nutetud. Need on Tallinna kunstiõpilased – värskeilt lokkav oras. Mul ei pigista enam kurgus.

Kui Balder Tomasbergi puusärk vaksalis kodukohta Paldiskisse saatmiseks vagunisse tõstetud, astub ta isa mu juurde, paneb käe pihku ja sõnab: "Härra Laipman, kui eesti kunstil mu pojast Balderist peaks kahju olema, siis on mul veel üks Balderi taoline noorem poeg..." Nii rääkis lihtne kehv käsitöölaine, kelle poeg kunsti pärast palju kannatanud.

[1919]

"Kas tahate teada, mis eest ma sõdin? Mul ei ole mingit iseäralist omakasulist sihti, mul ei ole ka varandust, mida peaksin kaitsma, sest ma olen veel vaesem kui kirikurott. Võitlen rahvaste vaimupimeduse vastu ja sõdin Eesti iseseisvuse eest. Meil on tarvis jõukaid kodanikke, aga mitte rumalat rahvast ja rikkaid suurnikke."
Balder Tomasberg